

ศิลปศึกษา
สำหรับครู

Tree-
ทวน พิมพ์พันธ์
ป.น.ช. กศ.บ.

ศิลปศึกษาสำหรับครู

เรียบเรียงโดย

ทวน พิณสุพันธ์ ป.ม.ช., กต.บ.

จัดพิมพ์โดย

พิมพ์ที่มหาวิทยาลัย

โอเดียนหนังสือไตร์

๒๓ ถนนศรีอยุธยา (ตรงโรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย "อนุชาวิทยาลัย") โทร. 30403

ราคา 35 บาท

พิมพ์ที่โรงพิมพ์พิมพ์บ้านการเวอน 612 ถนนลพทวง พระนคร
โทรศัพท์ 47966 ขริม จินตานนท์ ผู้พิมพ์—ผู้โฆษณา 2508

ศิลปศึกษาสำหรับครู

(เขียนตามแนวหลักสูตรวิชาชุด พ.ก.ศ.)

ประกอบด้วย

- ประวัติศาสตร์ศิลป์
- ทฤษฎีศิลปะ
- ทฤษฎีการจัดภาพ
- พัฒนาการของเด็กในทางศิลปะ
- วิธีสอนศิลปศึกษา
- ภาคปฏิบัติการวาดเขียนและการปั้นดิน

เหมาะสำหรับ

- ครูผู้สอนวิชาชุด พ.ก.ศ., พ.ม., ว.ท., ว.อ., และ ป.ม.ช.
- ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาทุกระดับชั้น
- นักเรียน นิสิต นักศึกษา ทุกระดับชั้น
- ผู้สนใจทั่วไป

ชวน พันธพันธ์ ป.ม.ช., ดศ.บ.

อาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปทัศนศึกษา

วิทยาลัยครูเทพสตรี อพบุรี

ผู้เรียบเรียง

ถ้าหากความดีของหนังสือเล่มนี้มอบให้
ข้าพเจ้าขออภิสิทธิ์ให้แก่

นายเต่า นายจ่าง อนุสุวรรณ (กณพลและกณศรายของข้าพเจ้า)
ต.ต.อ. จำรัส พิณสัมพันธ์ (พี่ชายของข้าพเจ้า)

ผัดวางกลับไปแล้ว

และ

นายผอย นางบุญเรือน พิณสัมพันธ์
(บิดาและมารดาของข้าพเจ้า)

คำนำ

หนังสือศิลปศึกษาสำหรับครูที่ท่านอ่านนี้ เป็นหนังสือที่ข้าพเจ้าได้เรียบเรียงขึ้นโดยคสมเนือหากว้างขวางพอสมควร ซึ่งข้าพเจ้าได้ยึดถือหลักสูตรวิชาครูประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา พ.ศ. ๒๕๐๒ เป็นหลักสำหรับเนื้อหาของหนังสือเล่มนี้ ก็ประกอบด้วยความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับศิลปะ ซึ่งมีประวัติศาสตร์ศิลป์, ทฤษฎีศิลปะ, ทฤษฎีการจักภาพ, พัฒนาการของเด็กในทางศิลปะ และวิธีสอนศิลปศึกษา นอกจากนี้ยังมีทฤษฎีเกี่ยวกับภาคปฏิบัติทางวาดเขียนและการปั้นสลักอีกด้วย จึงนับว่าหนังสือเล่มนี้เหมาะสำหรับครูผู้ต้องการจะสอนวิชาชุด พ.กศ., พ.ม., ว.ท., ว.อ., และ ป.ม.ช. อย่างยิ่ง นอกจากนี้ยังเหมาะสำหรับครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาทุกระดับชั้น รวมทั้งนักเรียน นิสิต นักศึกษาที่เรียนวิชาศิลปศึกษาทุกระดับชั้น ตลอดจนผู้สนใจในวิชาศิลปศึกษาแขนงต่างๆ ทั่วไปอีกด้วย

(2)

สำหรับหนังสือประเภทศิลปศึกษา นั้นว่ามีผู้เขียนกันน้อยมาก ครูผู้สอนศิลปศึกษาและผู้ต้องการจะสอบวิชาชุด ตลอดจนนักเรียน นิสิต นักศึกษา จึงไม่ค่อยได้มีหนังสือประเภทนี้อ่าน และคิดว่าให้มีความรู้แตกฉานขึ้น ข้าพเจ้าจึงได้พยายามเรียบเรียงขึ้นเพื่อความมุ่งหมายดังกล่าว คงจะเป็นประโยชน์ต่อท่านบ้างไม่มากนักขอ

ส่วนเนื้อหาบางตอนในหนังสือเล่มนี้ ข้าพเจ้าได้เคยนำไปลงตีพิมพ์ในนิตยสารต่างๆ เช่น วัฒนธรรมไทย นิตกร และวิทยาศาสตร์ เป็นต้น ซึ่งบรรณาธิการของนิตยสารเหล่านั้น ก็ได้พิจารณาให้นำลงตีพิมพ์ไปแล้ว ข้าพเจ้าจึงขอขอบพระคุณมา ณ ที่นี้ด้วย

การเรียบเรียงหนังสือเล่มนี้ ข้าพเจ้าได้อาศัยหนังสือต่างๆ หลายเล่มด้วยกัน รวมทั้งคำบรรยายของอาจารย์หลายท่าน ที่ข้าพเจ้าได้เคยศึกษา อยู่ที่โรงเรียนเพาะช่าง วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร และการรับการอบรมเกี่ยวกับศิลปทัศนศึกษา เมื่อ

(3)

ข้าพเจ้านั่งลงวิปราคารออยู่ ตั้งมรยาตข้อชาวยุทธ์และ
ข้อผู้แต่งหนังสือต่างๆ อยู่ท่ายเลมบนแล้ว ข้าพเจ้าขอ
ขอบพระคุณทุกๆ ท่านที่ช่วยทำให้ข้าพเจ้าประสบความ
สำเร็จในการเรียบเรียงหนังสือเล่มนี้

ข้าพเจ้าคิดว่าหนังสือเล่มนี้จะต้องมีข้อบกพร่อง
อยู่บ้างอย่างแน่นอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้าพเจ้าก็มี
ประสพการณ์ทางศิลปมาน้อยมาก อาศัยจากกรรเลา
เรียนจากครูบาอาจารย์ และการค้นคว้าจากตำรา
ต่างๆ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ข้าพเจ้าจึงขอ
อภัยในข้อบกพร่องนั้นด้วย และยินดีรับฟังข้อคิดเห็น
ต่างๆ จากท่านผู้อ่านทุกท่าน ข้อบกพร่องอีกประการ
หนึ่งที่ข้าพเจ้าต้องขออภัยท่านผู้อ่านก็คือ คำผิดซึ่งย่อม
จะต้องมีผิดเป็นของธรรมดา ข้าพเจ้าขอความกรุณา
ท่านผู้อ่านได้ช่วยแก้ไขก่อนจากไปแก้คำผิดด้วย เพื่อ
จะได้อ่านได้ถูกต้องและไม่ผิดพลาด

สำหรับหนังสือเล่มนี้สำเร็จขึ้นมาได้ นอกจากจะ
ได้จากการค้นคว้าตำราต่างๆ ของท่านผู้รู้ และครูบา

(4)

อาจารย์ที่เคยสอนข้าพเจ้ามาแล้ว ยังได้รับความช่วยเหลือจากคุณปรีชา พันธพันธ์ ภรรยาของข้าพเจ้า ให้การช่วยค้นคว้าและแปลจากตำราภาษาอังกฤษต่างๆ รวมทั้งได้รับความช่วยเหลือจากผู้จัดการโอเดียนส์โตร์และผู้อำนวยการหมู่บ้านการเวอน ที่ได้ช่วยทำให้หนังสือเล่มนี้ได้พิมพ์ออกมาเผยแพร่ ข้าพเจ้าขอขอบคุณท่านที่กล่าวมาแล้วด้วยอย่างยิ่ง

ทวน พันธพันธ์

2 กุมภาพันธ์ 2508

วิทยาลัยครูเทพสตรี

ลพบุรี

สารบัญ

	หน้า
ภาคทฤษฎี หมวดความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับศิลปะ	
ความเบื้องต้น	3
ความหมายของศิลปะ	4
1. วิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ	15
ความมุ่งหมายของการเรียนประวัติศาสตร์	
ศิลปะกรรม	17
พัฒนาการของศิลปะกรรมไทย	23
สถาปัตยกรรมไทย	25
วิวัฒนาการของสถาปัตยกรรมต่าง ๆ	25
วิวัฒนาการของอาคารสถาปัตยกรรมไทยสมัยต่าง ๆ	67
ประติมากรรมไทย	77
วิวัฒนาการของพระพุทธรูปไทยสมัยต่าง ๆ	86
ประติมากรรมตกแต่งของไทย	101
จิตรกรรมไทย	107

จิตพัฒนาการของจิตกรรรม	112
ประวัติศิลปกรรมของตะวันออกและตะวันตก	124
ประวัติศิลปกรรมตะวันออก	130
จีนเค็ย	130
เนปาล	140
ทิเบต	141
ลังกา	144
ศิลปะฮินดู	145
ศิลปะฮินดูขาราซีนิก	146
ศิลปะเซน	148
ชวา	150
พม่า	153
เขมร	156
จีน	159
ญี่ปุ่น	167
ประวัติศิลปกรรมตะวันตก	178
ศิลปะสมัยก่อนประวัติศาสตร์	178

อียิปต์	180
เมโสโปเตเมีย	185
กรีก	187
ศิลปะอิทรูสกัน	192
โรม	193
ศิลปะไบแซนไทน์	200
ศิลปะชาววาซันิก	204
ศิลปะโรมันเนสค์	205
ศิลปะโกธิค	206
ศิลปะสมัยการฟื้นฟูในอิตาลี	211
ศิลปะบารอก	218
ศิลปะคลาสสิก	221
ศิลปะแบบเนโอคลาสสิก	224
โรแมนติคิซึม	226
เรียลลิซึม	229
อิมเพรสชันนิซึม	232
อิมเพรสชันนิซึม	233

คานันเตอร์อิมเพรสชันนิสซึม	237
คิวบิซึม	238
เอกเพรสชันนิสซึม	241
ฟิวเจอริสซึม	243
ซูเรอริสซึม	244
นาอีฟ (Naive)	246
ABSTRACT EXPRESSIONISM	247
สถาปัตยกรรมในศตวรรษที่ 19-20	249
การแกะสลักในศตวรรษที่ 19-20	252
2. วิชาทฤษฎีสั	255
วิชาทฤษฎีสั	257
แม่สีวิทยาศาสตร์	272
ความมุ่งหมายของการใช้สีชาติตะวันตก	
และชาติตะวันออก	
แม่สีต่างๆ	261
แม่สีของช่างเขียน	263
ความหมายของสี	275

การใช้สีต่าง ๆ	278
ก. สีกลมกลืนตามธรรมชาติ	278
ข. สีตัดกัน	286
ค. สีคู่กันหรือสีคู่ประกอบ	288
ง. ค่าของสี	294
จ. การกำหนดสี	298
8. วิชาทฤษฎีการจัดภาพ	305
ความมุ่งหมายของการจัดภาพ	306
ส่วนประกอบสำคัญในการจัดภาพ	308
หลักสำคัญของการจัดภาพ	320
ชนิดของการจัดภาพ	334
การแก้ไขสิ่งที่มีผิดในการจัดภาพ	342
ความสัมพันธ์ของการจัดภาพกับวิชาอื่น ๆ ในศิลปกรรม	346
4. วิชาพัฒนาการของเด็กในทางศิลปะ	359
พัฒนาการของเด็กในทางศิลปะ	365

5. วิชาวิธีสอนศิลปศึกษา	383
ความมุ่งหมายของการสอนศิลปศึกษา	386
วิธีสอนศิลปศึกษาในชั้นประถม	391
สิ่งที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางศิลปะของเด็ก	401
กิจกรรมทางศิลปศึกษา	407
การสอนศิลปศึกษาให้สัมพันธ์กับวิชาอื่น ๆ	432
อุปกรณ์การสอนศิลปศึกษา	457
การวัดผลวิชาศิลปศึกษา	472
การบันทึกการสอนวิชาศิลปศึกษา	487
ภาคปฏิบัติ	493
หมวด ก. วิชาวาดเขียน	495
1. รูปคน รูปสัตว์	495
2. รูปคนเหมือนแบบสากลและแบบประจำชาติ 517	
3. ภาพทิวทัศน์	522
4. การจัดภาพเขียน	534
5. การเขียนภาพตกแต่ง	545
หมวด ข. วิชาปั้นสลัก	554

1. รูปคน รูปสัตว์	554
2. รูปคนเหมือนแบบสากลและแบบประจำชาติ	561
3. ลวดลายแบบสากลและแบบประจำชาติ	564
4. การจัดรูปบนสลัก	569
5. การบนสลักตกแต่ง	573
<i>ภาคผนวกหลักสูตรวิชาชุดประกาศนียบัตรวิชา</i>	
การศึกษา วิชาศิลปศึกษา	582
หลักสูตรวิชาความงามชั้นในศิลป ชั้น ป.ก.ศ.	595
หลักสูตรวิชาการสอนศิลปในโรงเรียนประถม ชั้น ป.ก.ศ.	598
หลักสูตรวิชาศิลปวิไลกษณ์ ชั้น ป.ก.ศ. สูง	600
ข้อสอบวิชาชุดประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา หมวด ค. พ.ศ. 2506 วิชาศิลปศึกษา	609
ข้อสอบวิชาชุดประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา หมวด ค. พ.ศ. 2507 วิชาศิลปศึกษา	615
หนังสือขยเทศ	627
แก้คำผิดในเล่ม	631

ใบแก้คำผิด

หน้า	บรรทัด	คำผิด	คำถูก
ทุกแห่ง	-	ศิลปะ	ศิลป์
6	6	บางที	บางที
7	สุดท้าย	ไม่ใช่	ไม่ใช่
8	3	อันหนึ่ง	อันกับหนึ่ง
11	4	ซึ่ง	ข้อ
20	3 จากล่าง	รู	รั
20	สุดท้าย	ศิลปกรรม	ศิลปกรรม
24	3	ทอ	ทอ
32	2	แพ้	แพ้ว
41	2 จากล่าง	วัดศรีมหาธาตุ	วัดพระศรีมหาธาตุ
43	5	วัดศรีมหาธาตุ	วัดพระศรีมหาธาตุ
56	6 จากล่าง	สถานียวัด	สถานีวัด
57	4	สิน	สิน
62	3 จากล่าง	ศิลปะ	นศิลป์
65	1	เท่า	-
65	3	วัดอวตาราราม	วัดอวตาราราม
74	5	อาคาร	อาคาร
77	3	ห้อย	ห้อย
77	2 จากล่าง	มากมาย	มากมาย

(ข)

78	สุดท้าย	ยาเทส	ยาเทส
84	สุดท้าย	พระแก้วมรกต	พระแก้วมรกต
94	3	พระปรารักษ์	พระปรารักษ์
101	8	ลวดปูนปั้น	ลวดลายปูนปั้น
102	5 จากล่าง	วัดกระบังทองกลาง	วัดกระบังทองกลาง
102	2 จากล่าง	(กักรูป)	—
104	2 จากล่าง	ชั้นหนึ่ง	ชั้นหนึ่ง
107	8 จากล่าง	พิศดาร	พิศดาร
109	6 จากล่าง	สีแบบ	สีแบบ
112	5	ผนัง กุ	ผนัง กุ
112	8	ก็ เป็น	ก็ เป็น
112	4 จากล่าง	Encumstie	Encaustic
113	8	หลัง	หลัง
114	6 จากล่าง	แบบของไทย	ที่เป็นแบบไทย
118	1	นอก	นอก
121	7 จากล่าง	สุวรรณย์	สุวรรณย์
124	1	ตะวันตก	ตะวันตก
127	สุดท้าย	พยายม	พยายม
131	4 จากล่าง	กวิศตศักราช	กวิศตศักราช
138	2 จากล่าง	สีแบบ	สีแบบ
144	สุดท้าย	ทั้งขนาดใหญ่แล้ว	ทั้งแต่ขนาดใหญ่
149	สุดท้าย	นี้เอง	นี้เอง

(ค)

149	สุดท้าย	รูป	รูปคน
150	7 จากล่าง	อง	ของ
152	4	ค้ำจุน	ค้ำจุน
156	สุดท้าย	ลักษณะ	ลักษณะ
156	สุดท้าย	เสน	เห็น
157	3, สุดท้าย	วิชน	วิชน
165	สุดท้าย	ชามชง	ชามชง
167	3	คอก	คอกไม้
181	7	เคเบรน	เคเบรน
185	6 จากล่าง	ยูเฟรทิส	ยูเฟรทิส.
188	1	Classic	Classic
192	2 จากล่าง	คังรูป	คังรูปหน้า 195
199	1,7	pompeii	pompei
201	7	(Istanbul)	Istanbul
205	6 จากล่าง	(คังรูป)	(คังรูปหน้า 208)
215	5	The lest supper	The Last Supper
221	1	เป็นมีรูป	มีรูปเป็น
221	2	กัก	กัก
221	สุดท้าย	นี้จะแสดง	นี้จะแสดง
222	1	เขียน	เขียน
223	2	และ	--
227	3	นักแบบ	นักเขียนแบบ

(ง)

230	3จากล่าง	Daumier	Daumier
235	3	Classio	Classic
261	1	แม่สีต่าง	แม่สีต่าง ๆ
291	6	ที่	สี
294	สุดท้าย	จะใช้สีน้ำผสม	จะใช้สีน้ำผสม
300	8	ล้างภาพ	ล้างภาพ
319	8	ศิลปะนวม	ศิลปะกรรม
319	10	จดจำ	จดจำภาพ
322	สุดท้าย	ัน	กัน
328	4	Emphasis	Emphrasis
335	3	จัก	จัก
335	2จากล่าง	น	น
337	4	ต่าง	ต่าง ๆ
339	7	เป็น	เป็นกัน
343	1	จัก	จาก
346	4จวกล่าง	กัน	กับ
350	5	หลัก	หลัก
359	7จากล่าง	จะค	ค
360	1	ระดับ	ระดับ
365	6จากล่าง	ภูมิใจ	ภูมิใจ
370	7	ตัวเอง	ตัวเอง
372	7จากล่าง	เพศ	เพศ
375	5จากล่าง	แก่	แก่

(๑)

393	สุดท้าย	สี่	สี่
397	1	เชื่อม	เขียน
403	2	กับ	กลับ
411	9	อยาก	อย่าง
413	7	สิ่ง ๆ	สิ่งต่าง ๆ
442	7 จากล่าง	เพิ่ม	เพื่อ
459	3	จะเห็น	จะให้
465	7	ผู้	ผู้
465	9	ไม่	ไม่
474	3 จากล่าง	ท. 2 ก.	ท. 2 ก.
480	7 จากล่าง	แต่ต่อไป	และต่อไป
485	6 จากล่าง	ก็แล้ว	ก็แล้ว
514.515	ทุกตัว	แล้ว	แล้ว
530	สุดท้าย	ยาก	มาก
531	สุดท้าย	แล้ว	แล้ว
536	2 จากล่าง	ระบอบ	ระบอบ
543	6 จากล่าง	ไม่	ไม่
546	1	อิฐหรือปูนแต่ละ	อิฐถือปูนและ
556	1	แบบ	แบบ
564	9	แตกท้าย	แตกข้าง
